

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 (HE 30/2015 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 5.11.2015.

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019 (VNS 1/2015 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 23.10.2015.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- maatalousneuvos Esa Hiiva, maa- ja metsätalousministeriö
- talousjohtaja Hannele Laihon, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Heikki Piiparinen, maa- ja metsätalousministeriö
- hallitussihteeri Annika Parsons, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- johtaja Taneli Kolström, Luonnonvarakeskus
- kehitysjohtaja Ilkka P. Laurila, Luonnonvarakeskus
- hallintojohtaja Jorma Tolonen, Suomen metsäkeskus
- johtaja Timo Jaakkola, Nordea Pankki Suomi Oyj
- toiminnanjohtaja Salla Tuomivaara, Animalia ry
- toimitusjohtaja Matti Peltola, Koneyrittäjien liitto ry
- metsäjohtaja Juha Hakkarainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- maatalousjohtaja Minna-Mari Kaila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asiantuntija Marjukka Manninen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- metsäasioiden päällikkö Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry
- suojeluasiantuntija Paloma Hannonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- maa- ja metsätalousministeriö
- hallitussihteeri Annika Parsons, sosiaali- ja terveysministeriö
- Suomen Akatemia
- Luomuinstituutti
- Luonnonvarakeskus
- Kalatalouden Keskusliitto
- Paliskuntain yhdistys
- ProAgria Keskusten Liitto
- Puuliitto ry
- Suomen 4H-liitto
- Suomen Kylätoiminta ry
- Suomen Vesilaitosyhdistys ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

a) Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2016—2019

Julkisen talouden suunnitelmassa on tuotu esiin Suomen talouden vakava tilanne. Suunnitelman mukaan julkisen talouden tasapainottaminen käynnistetään välittömästi.

Suunnitelmassa on todettu, että maa- ja metsätalousministeriön pääluokan määrärahat ovat n. 2,5 miljardia euroa suunnitelman kehyskaudella. Kaudella määrärahataso alenee n. 115 milj. euroa. Hallinnonalalla on otettu huomioon vuosina 2016—2018 yhteensä 136 milj. euroa hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategisen painopistealueen kärkihankkeiden lisärahoituksena. Siitä maa- ja elintarviketalouteen kohdistuu 95 milj. euroa ja luonnonvaratalouteen 41 milj. euroa. Valiokunta korostaa biotalouden merkitystä strategisena painopistealueena.

Menosäästöistä pääosa kohdistuu maa- ja elintarviketalouteen sekä maaseudun kehittämiseen. Maataloushallinnon voimavarojen väheneminen luo haasteita tukiohjelmien täysmittaiselle käynnistymiselle ja niiden toimeenpanolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Valiokunta pitää välttämättömänä, että maa- ja metsätalousministeriö on aloitteellinen ja aktiivinen maataloushallinnon rakenteiden ja toimintatapojen uudistamisessa. Maataloushallintoa ja viljelijöihin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa on kevennettävä.

Suunnitelmasta käy ilmi, että osarahoitteiset maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset rahoitetaan osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa talousarvioon varattavasta määrärahasta. Kokonaan kansalliset avustukset rahoitetaan Maatilatalouden kehittämisrahastosta (Makera). Rahastoon siirretään vuosina 2016—2018 yhteensä 90 miljoonaa euroa osana hallituksen kärkihankkeita. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaiset rahoituskauden 2014—2020 maatalouden ja maaseudun kehittämisen tuet otetaan käyttöön 2015, ja niiden tarvitsema rahoitus sisältyy kehyksiin.

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

Suunnitelmassa on todettu, että kehyskaudella aloitetaan v. 2015 hyväksytyyn Kansallinen metsästrategia 2025:n toimeenpano. Strategisina päämäärinä tavoitellaan Suomen kilpailukyvyyn parantamista metsiin perustuvissa liiketoiminnoissa, metsäalan uudistumista ja monipuolistumista sekä metsien aktiivista, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä ja monipuolista käyttöä. Suunnitelmaan viitaten valiokunta pitää välttämättömänä, että vuoden 2015 alussa metsäalan virastorakenteessa aloitettuja rakenteellisia muutoksia tuottavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi jatketaan. Merkittävänä tässä on tuottavuushyötyjen realisointi virastorakenteen muutoksista ja digitalisoinnin hyödyntäminen. Valiokunta pitää välttämättömänä tietopalveluiden ja tuotantoprosessien sähköistämistä sekä asiakaspalvelun parantamista ja toiminnan tehostamista.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet sekä korjausvelan kasvun pysäyttäminen ja sen hallittu vähentäminen. Korjausvelkatoimenpiteet kohdennetaan asiakastarpeiden perusteella mm. vilkasliikenteisten seutu- ja yhdysteiden päällysteiden ja rakenteiden parantamiseen, maantie- ja ratasiltojen kuntoon, ratapihoihin ja ratojen turvalaitteisiin sekä biotalouden toimintaedellytysten turvaamiseen ja raakapuuterminaalien kehittämiseen. Erityisesti bio- ja maa- sekä metsätalouden samoin kuin maaseudun näkökulmasta valiokunta korostaa sitä, että myös vähäliikenteisen tiestön ja rataverkoston kunnosta tulee huolehtia.

b) Valtion talousarvioesitys vuodelle 2016

Maatalous

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maa- ja puutarhatalouden tuotos kansantalouden tilinpidossa oli lähes 7 miljardia euroa vuonna 2013. Yli yhden hehtaarin suuruisia maatiloja oli vuonna 2014 kaikkiaan runsaat 56 000 kappaletta. Elintarviketeollisuus on sekä tuotoksella että arvonalaisuudella mitattuna Suomen kolmanneksi suurin teollisuudenala. Sen työllisiä oli vuonna 2013 yli 37 000 henkilöä. Kaikkiaan elintarvikeala työllistää noin 300 000 henkeä.

Talousarvioesityksen selvitysosassa todetaan, että maatalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyyn ylläpito on tärkeää, jotta kotimainen raaka-ainetuotanto säilyy, jolloin myös ruuan alkuperä tunnetaan mahdollisimman hyvin. Valiokunta korostaa sitä, että riittävä kannattavuus on edellytyksenä myös tuotantoa kehittäville investoinneille ja sille, että tiloille saadaan tuotannon jatkajia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut vaikeammin ennakoitavaksi tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen aikaisempaa suuremman vaihtelun vuoksi. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa. Venäjän elintarvikkeiden tuontikiellon kaltaiset ennakoimattomat tapahtumat ovat heikentäneet edelleen kannattavuutta. Kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat kuitenkin rajalliset. Valiokunta palaa asiaan jäljempänä pitäen välttämättömänä toimia maatalouden kannattavuuden parantamiseksi. Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttaakin myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti EU:n rahoittamat ja kansalliset maatalouden tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta on noin

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

kolmannes. Kaikki merkittävät tukijärjestelmät uudistuivat vuonna 2015, joten tukijärjestelmien sisältö on nyt pääosin tiedossa lähivuosiksi.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on kiinnitetty huomiota siihen, että maitomarkkinoiden toimintaympäristö muuttui erityisen rajusti vuonna 2014. Maitotuotteiden maailmanmarkkina-hinnat olivat vuoden 2014 alussa ennätystasolla. Hinnat lähtivät kuitenkin laskuun maaliskuussa 2014. Hintojen lasku oli seurausta Kiinan ostojen vähentymisestä ja EU:n vientitarjonnan lisääntymisestä. Venäjän elokuussa 2014 asettamat tuontirajoitukset kärjistikivät markkinatilannetta entisestään ja ovat iskeneet erityisen voimakkaasti Suomen maitosektoriin. Vuonna 2014 alkaneesta maidon hinnan alenemisesta huolimatta lypsykarjatilojen kannattavuus pysyi kuitenkin aina vuoteen 2014 asti varsin tasaisena. Selvityksessä on kuitenkin todettu, että vuonna 2015 lypsykarjatalouden kannattavuus heikkenee rajusti. Ennakkoarvion mukaan sekä yrittäjätulo että kannattavuus maitotiloilla puolittuvat edellisestä vuodesta.

Selvityksen mukaan sikatilojen kannattavuus on kärsinyt viime vuosina heikoista hintasuhteista. Tuottajahinnan nousun aikaan saama tulosparannus vuonna 2012 jäi sikatiloilla hyvin lyhytaikaiseksi. Kannattavuus kääntyi jyrkkään laskuun vuonna 2013. Tämän seurauksena sikatilojen kannattavuus on ollut vuosina 2013—2014 koko maatalouden keskiarvoa selvästi heikompi. Vuoden 2015 ennakkoarvion mukaan sikatilojen keskimääräinen kannattavuuskerroin painuu kuluvana vuonna miinusmerkkiseksi, mikä merkitsee, että palkka ja oman pääoman korko jäävät tiloilla kokonaan saamatta.

Selvityksessä on todettu, että viljanviljelyn kannattavuus on vaihdellut viime vuosina rajusti viljan hintojen mukana. Ennakkoarvion mukaan viljatilojen keskimääräinen kannattavuuskerroin jää vuonna 2015 miinukselle.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta toteaa, että EU-tukien ja kansallisten tukien keskeinen rooli maatalouden tulotason ja tuotantovolyymin ylläpitäjänä säilyy Suomessa tulevinakin vuosina. Vuonna 2014 tukien osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta oli Luonnonvarakeskuksen kokonaislaskennan mukaan 33 prosenttia. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot muodostavat Suomessa maatalouspolitiikan perustan. Näitä tukia ovat unionin kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä unionin osaksi rahoittamat luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki. Vuosina 2011—2014 yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea maksettiin Suomessa keskimäärin 1 332 miljoonaa euroa vuodessa.

Vuonna 2015 yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea maksetaan talousarvion mukaan yhteensä 1 389 milj. euroa ja vuonna 2016 1 387 milj. euroa. Tämä on siten lähes 60 miljoonaa euroa eli 4 prosenttia enemmän kuin vuosien 2011—2014 keskiarvo. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vastaavasti kansallinen tuen määrä vähenee merkittävästi vuonna 2015. Maatalouden kansallista tukea on maksettu Suomessa vuosina 2011—2014 keskimäärin 527 milj. euroa vuodessa. Vuosina 2015 ja 2016 tukea on budjetoitu maksettavaksi enää 327—322 milj. euroa vuodessa. Valiokunta toteaa, että jo usean vuoden ajan Etelä-Suomen kansallisen tuen määrä on ns. 141-tukena pienentynyt merkittävästi EU:n komission päätösten mukaisten tuen maksuvaltuuksien alenemisen takia. Samalla eräiden tuotantosektoreiden kansallisen tuen määrä pohjoisen tuen alueella on markkinahäiriöiden välttämiseksi pienentynyt. Valiokunta kiinnittää

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

kin huomiota siihen, että kansallisiin tukiin kohdistuvat leikkaukset ovat murentamassa pohjoisen tuen perusteita.

Edellä kuvattu muutos selittyy suurelta osin sillä, että luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa, noin 119 milj. euroa, siirtyi vuodesta 2015 alkaen osaksi EU:n "normaalia" luonnonhaittakorvausjärjestelmää. Lisäksi merkittävä osa Etelä-Suomen maataloustuista siirtyi vuodesta 2015 alkaen osaksi EU:n kokonaan rahoittamia suorita tukia. Tämän myötä Etelä-Suomen maidon- ja naudanlihatuotantoa, lammis- ja vuohitaloutta sekä tärkkelysperunan ja avomaanvihannesten viljelyä tuetaan jatkossa pääosin EU-tukiin pohjautuvalla järjestelmällä. Etelä-Suomen kansallinen tulotuki vastaavasti aleni tässä yhteydessä noin 62,9 miljoonan euron tasolta noin 29,2 miljoonaan euroon. Nykymuotoista tulotukea Etelä-Suomessa maksetaan edelleen sika- ja siipikarjataloudelle ja puutarhatuotannolle.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että kokonaisuudessaan maatalouden viljelijätuet laskivat vuonna 2015 kaikkiaan noin 124 miljoonaa euroa eli noin 7 prosenttia vuoteen 2014 verrattuna. Tukien leikkaus kohdistui Etelä-Suomen kansallisiin tukiin sekä pohjoiseen tukeen. Talousarvioesityksen mukaan vuoden 2016 viljelijätuet säilyvät lähes samalla tasolla kuin vuonna 2015.

Valiokunta toteaa, että EU:n maatalouspolitiikan uudistuksen seurauksena maatalojen saamien tukien määrä on pienentymässä EU:n käynnissä olevalla ohjelmakaudella 2014—2020. Markkinat ohjaavatkin yhä enenevässä määrin sitä, mitä maatalouden tuotannolle ja tuloille tapahtuu. Valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että tulotukien ja investointitukien tasoilla ja ehdoilla on edelleen keskeinen merkitys maatalouden investointien kannattavuudelle. Ilman investointitukea suurin osa kotieläintalouden investointihankkeista olisi jäänyt toteutumatta. Valiokunta pitää tärkeänä, että investointitukien piiriin pääsee joustavasti myös pienempiä hankkeita samoin kuin uusiutuvan energian tuotantoon liittyviä hankkeita. Maataloustukia on kohdistettava nykyistä enemmän ns. aktiivituotantoon suuntaamalla tukia tuotantoon, joka ei tuota lisäarvoa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että maatalouteen liittyviä viranomaismääräyksiä annettaessa otetaan huomioon myös niiden vaikutukset investointikustannuksiin samoin kuin maatalouden yleiseen kustannustasoon. Kustannuksia ei saa valtion toimin lisätä (esim. energiaveron nosto). Byrokratiaa on karsittava myös kustannussäästösyistä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että alkutuotannon asemaa elintarvikeketjussa parannetaan toimilla, jotka edistävät tuotteiden pääsyä jakeluun ja kauppaan. Jalostuksen ja kaupan määräävää roolia on samalla uudelleen arvioitava. Tavoitteena tulee olla markkinoiden nykyistä tasapainoisempi toiminta alkutuotannon ja kuluttajien valinnanvapauden kannalta. Kaikille tuotannonaloille tulee tarjota uusia keinoja markkinahallintaan ja viljelijöiden neuvotteluvoiman parantamiseen esim. tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden kautta. Tuotteiden alkuperää koskevia merkintöjä tulee parantaa. Erittäin tärkeää on myös, että maataloustuotteiden vienninedistämistoimia tehostetaan.

Valiokunta painottaa sitä, että nuorten viljelijöiden kannustaminen maatalouteen on keskeistä. Rakennekehitystarve samoin kuin uusien yrittäjien tarve on suuri. Maatalojen lukumäärän väheneminen ei saa kiihtyä lähivuosina siten, että kotimaisiin raaka-aineisiin perustuva elintarvikkei-

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

den tuotanto vähenee tavoitellun säilymisen sijaan. On kiinnitettävä erityistä huomiota näkökohtiin, jotka turvaavat viljelijöiden jaksamisen, kuten lomituksen järjestämiseen. Lomituspalveluihin kohdistettavissa valtiontaloudellisissa säästötoimissa on otettava huomioon maatalouden rakennemuutoksesta aiheutuva palvelujen kysynnän väheneminen. On tärkeää, että järjestelmä itse järjestetyn lomituksen korvaamisesta säilytetään. Valiokunta pitää välttämättömänä, että nykytaisoinen lomitusjärjestelmä säilytetään.

Valiokunta pitää tärkeänä, että luomu- ja lähiruoan osuuden kasvattaminen nykyisestä tasosta otetaan Suomen maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi.

Metsätalous

Metsäsektori on yksi Suomen talouden keskeisistä tukipylväistä. Vuonna 2013 se työllisti suoraan noin 65 000 ihmistä. Suomen vientituloista viidennes tuli metsäteollisuudesta. On arvioitu, että metsäklusteri kokonaisuudessaan työllistää noin 200 000 henkeä.

Valiokunta katsoo, että metsäpolitiikan tavoitteena tulee olla kotimaisen puun saatavuuden varmistaminen sekä lähiajan nopeasti kasvavaan puuraaka-aineen tarpeeseen että pitkällä tähtäimellä. Riittävä puun tarjonta ja luottamus kotimaisen raaka-aineen saatavuuteen on ratkaiseva tekijä, kun tarkastellaan puunjalostuksen toimintaedellytyksiä ja laajentamismahdollisuuksia Suomessa tulevaisuudessa. Edellä on todettu, että biotalous ja puhtaat ratkaisut on yksi hallituksen strategisista painopisteistä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että lainsäädäntö ja muut ohjaukeinot tukevat biotalouden uusien ratkaisujen syntyä sekä edistävät biomassojen kestävä käyttöä.

Kansallinen metsästrategia 2025:n tavoitteena on kotimaisen puun käytön lisääminen. Hallitusohjelman tavoitteena on lisätä puun käyttöä 15 miljoonalla kuutiometrillä vuodessa. Puun käytön kasvun myötä on panostettava puuntuotantoon, jotta kestävien hakkuiden tasoa voidaan tulevaisuudessa edelleen nostaa.

Suomen metsäkeskuksella on keskeinen rooli metsävaratietojen hyödyntämisen tehostamisessa. On tärkeää, että uusien sähköisten palvelujen rakentamiseen tarvittavat resurssit turvataan. Hallitusohjelman kärkihankerahoituksen suuntaaminen aiheeseen on erittäin perusteltua.

Valiokunta pitää välttämättömänä metsälainsäädännön metsänhoidollisten tavoitteiden toteuttamista. Valiokunta painottaa myös sitä, että puuntuotanto on poikkeuksellisen pitkäjänteistä toimintaa, jossa metsien hoitoon ja perusparannukseen tehtyjen investointien tuoma hyöty realisoituu vasta vuosikymmenten päästä. Taimikoiden ja nuorten metsien nykytila tulee aikanaan väistämättä näkymään siinä, missä määrin ja minkälaisia metsävaroja voidaan tulevaisuudessa hyödyntää. Vaikuttavuuden saamiseksi nuoren metsän hoidon tukea tulee suunnata siten, että pääosa työstä suuntautuu taimikoiden hoitoon.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että metsänomistusrakennetta parannetaan tasolle, joka mahdollistaa ammattimaisen ja aktiivisen metsätalouden harjoittamisen. Toimiva tieverkosto on myös puuntuotannon perusedellytys. Maaseudun infrastruktuurista tulee huolehtia.

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

Talousarvioesityksessä metsätalouteen budjetoidut määrärahat supistuvat noin 5 miljoonaa euroa vuoden 2015 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kaiken kaikkiaan metsätalouteen kohdistuu säästöjä vuonna 2016 yhteensä 17,2 miljoonaa euroa. Suurimmat säästöt kohdistuvat pienpuun energiaturkeen (12 miljoonaa euroa), metsäluonnon hoidon edistämiseen (Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO 3 miljoonaa euroa) ja Suomen metsäkeskuksen valtionapuun (2 miljoonaa euroa). Lisäystä esitetään 3 miljoonaa luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen Puu liikkeelle -kärkihankkeen edistämiseen. Vuodelle 2016 Kemera-varoihin (Tuki puuntuotannon kestävyden turvaamiseen) esitetään 55,23 miljoonaa euroa. Myöntämisvaltuutta tähän esitetään 58 miljoonaa euroa. Valtuuden määrä on niukka, ja se on mitoitettu tulevien vuosien määrärahakehysten mukaisesti. Kun uusi Kemera-laki eli kestävä metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (34/2015), joka tuli voimaan 1.7.2015, on suunniteltu vuotuiselle 68 miljoonan euron määrärahasolulle ja kun kaudella 2016—2019 käytettävissä oleva määräraha on säästöjen seurauksena noin 12 miljoonaa euroa pienempi, on Kemera-lakia ja siihen liittyvää asetusta tarpeen muuttaa tukijärjestelmän vaikuttavuuden säilyttämiseksi. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että uudistuksessa varat suunnataan metsien hoidon ja puun saatavuuden kannalta vaikuttavimmalla tavalla. Tukijärjestelmää tulee yksinkertaistaa ja siihen liittyvää hallinnollista työtä keventää.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa (METSO-ohjelma) maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat toimenpiteet kohdistuvat talousmetsiin. Metsäluonnon hoidon edistämisen siirtomääräraha tulee talousarvioesityksen mukaan puoliintumaan noin kolmeen miljoonaan euroon. Valiokunta katsoo, että METSO-ohjelman jatko tulee turvata. Ohjelma on osoittanut käytännön toimivuutensa keskeisenä keinona metsien monimuotoisuuden suojelussa.

Tiet

Edellä on jo todettu, että julkisen talouden suunnitelmassa priorisoidaan liikenneverkon tason parantamista. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että toimivalla tieverkostolla ja rataverkostolla on keskeinen merkitys niin biotalouden kuin maaseudun kaikkien toimintojen kannalta. Se on myös puuntuotannon ja puunhankinnan perusedellytys, mikä on todettu jo edellä. Tieverkoston heikentynyt taso, kuten teiden ja siltojen ylläpidon puutteet, aiheuttaa lisäkustannuksia ja siten mm. metsätilojen kannattavuuden laskua. Yksityisteiden kunto on myös tärkeä maaseutuelinkeinoille ja teiden varsilla asuville. Valiokunta pitää välttämättömänä, että teiden kunnostamisesta ja kunnossapidosta huolehditaan.

Tutkimuksen ja maaseudun neuvonnan rahoitus

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tutkimustoimintaan on tullut muutos, kun Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (TIKE), Metsäntutkimuslaitos (Metla) sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskus (RKTL) ovat viime vuonna fuusioituneet Luonnonvarakeskukseksi (Luke). Talousarvioesityksen mukaan Luken nettomääräraha alenee 79,139 miljoonaan euroon (90,442 miljoonaa euroa vuoden 2015 talousarviossa), josta 11,689 miljoonaa euroa uusiin rahoitusinstrumentteihin. Jos valtioneuvoston 5.9.2013 päättämä julkisen tutkimusrahoituksen rakennemuutoksen suunnitelmaa jatketaan, Luken perusrahoitusta tullaan leikkaamaan yhteensä 25 prosenttia vuosina 2014—2017.

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

(31a)Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Luken omarahoitteinen tutkimus on vähenemässä nopeasti. Merkittävä osuus perusrahoituksesta sitoutetaan yhteisrahoitteisten hankkeiden omarahoitusosuudeksi mm. Suomen Akatemian kanssa. Suomen Akatemia jakaa nk. kilpailtua tutkimusrahoitusta biotalouteen. Jotta biotalous ja puhtaat ratkaisut voivat todella edistyä, tämä edellyttää innovaatioita ja riittävää rahoitusta tutkimukselle. Valiokunta korostaa sitä, että myös tämä rahoitus tulee ohjata alustavasti suunniteltua enemmän alan kilpailukykyä parantaviin, työtä ja kasvua luoviin tutkimushankkeisiin.

(31b)Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että sen toimialan tutkimuksen voimavaroista huolehditaan tutkimusrahoituksen rakennemuutoksen yhteydessä.

Valiokunta pitää keskeisenä, että maaseutumaisilla seutukunnilla on tarjolla kattavat, maaseutuyritysten tarpeita vastaavat neuvontapalvelut, jotka luovat maaseudun kehittämislle vankan osaamis pohjan. Näiden pitkäjänteinen tarjonta ja kehittäminen on turvattava sekä kansallisin että EU:n osarahoittamin toimin. Vuonna 2015 tukijärjestelmät ovat uudistuneet, mikä korostaa neuvontapalveluiden merkitystä.

4H-toiminta

Valiokunta korostaa 4H-toiminnan merkitystä maaseudun elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden edistäjänä sen tarjotessa monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistäessä nuoria ja tarjotessa heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen omalla kotiseudullaan.

Esityksessä momentille 30.10.55 (Valtionapu 4H-toimintaan) ehdotetaan määrärahojen tason alentamista kuluvan vuoden tasoon verrattuna. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että 4H-toimintaan osoitetaan riittävä määräraha.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.10.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jari Leppä kesk
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Pirkko Mattila ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

Eriävä mielipide

Perustelut

Metsäluonnon hoidon edistäminen

Valtioneuvoston talousarvioesitys 2016:ssa esitetään 3 000 000 euron leikkauksia momentille 30.40.45 Metsäluonnon hoidon edistämisestä.

Metsäluonnon hoidon edistämisen toimenpideohjelma METSO yhdistää metsien hoidon ja suojelun. Sen tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys. Monimuotoisuus METSO-ohjelmassa turvataan luonnonhoidolla, jota käytetään elinympäristöjen luonnonarvojen parantamiseen.

Ohjelmaa toteutetaan ekologisesti tehokkailla, vapaaehtoisilla ja kustannusvaikuttavilla keinoilla ja siitä on saatu hyviä tuloksia. Ohjelman ansiosta ympäri maata pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta tulnaisiin perustamaan tuhansia uusia luonnonsuojelualueita ja ympäristötukikohteita.

Vapaaehtoisuuteen perustuva ohjelma on myös parantanut luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä ja lisännyt metsä- ja ympäristöalan toimijoiden välistä yhteistyötä. Suojelun avulla turvataan myös puuston rakennepiirteiltä edustavia ja lajistoltaan monimuotoisia metsäluonnon elinympäristöjä. METSO-ohjelman leikkaukset olisivat haitallisia niin ympäristölle kuin maanomistajillekin.

Yksi hallituksen kärkihankkeista on biotalouden edistäminen. Kuitenkin samaan aikaan luonnonsuojelun määrärahoja karsitaan ja niiden leikkaukset osuisivat erityisen tuntuvasti METSO-ohjelmaan. Mikäli määrärahoja leikattaisiin, METSO-ohjelman tärkeät tavoitteet, yhteensä 96 000 hehtaarin pysyvä, ja 82 000 hehtaarin määräaikainen suojelu vuoteen 2025 mennessä jäävät toteutumatta.

Eläinsuojeluasiamiehen virka

Valtioneuvoston talousarvioesitys 2016:ssa esitetään eläinsuojeluasiamiehen viran lakkauttamista.

Suomen ensimmäinen eläinsuojeluasiamiehen virka perustettiin viime hallituskaudella koordinoimaan valtakunnallista eläinsuojelupolitiikkaa. Eläinsuojeluasiamiehen tehtävä perustettiin parantamaan eläinten hyvinvointia, varmistamaan yhteiskunnallista keskustelua ja tuomaan esiin eläinten asioita. Hallitus ei aio jatkaa määräaikaisena alun perin perustetun eläinsuojeluasiamiehen virkaa, vaan virka päättyy vuoden 2015 lopussa. On lyhytnäköistä olla jatkamatta virkaa nyt, kun työ on saatu hyvin käyntiin ja eläinsuojeluasiamies on saavuttanut tunnettavuutta. Eläinsuojeluasiamies on toiminut tärkeänä linkkinä muiden viranomaisten, alan toimijoiden ja asiantuntijoiden, järjestöjen sekä tutkijoiden välillä sekä tukenut eri toimijoita eläinten hyvinvoinnin parantamisessa.

Valiokunnan lausunto MmVL 6/2015 vp

Eläinsuojeluasiamies on taho, jolta voidaan hankkia riippumatonta näkemystä eläinten hyvinvoinnista. Eläinsuojeluasiamiehen tehtävää kannattaa kehittää eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä, jotta eläinten hyvinvointia parantavien tavoitteiden toteutuminen saadaan varmistettua.

Eläinsuojeluasiamies on tällä hetkellä hallinnollisesti maa- ja metsätalousministeriössä toimiva itsenäinen viranomainen, jonka tehtävänä on eläinten hyvinvoinnin parantaminen yhteiskunnassamme yleisellä tasolla. Suomi on ollut asiassa edistyksellinen, vain harvassa muussa maassa on eläinsuojeluasiamies.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtionvarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon eikä tue valtioneuvoston toimintalinjaa.

Helsingissä 23.10.2015

Harry Wallin sd
Hanna Halmeenpää vihr
Jari Myllykoski vas
Tytti Tuppurainen sd